

Banka Kârı Toplam Kâra Dâhil Edilmeli Mi?

Michel Husson, *hussonet* Not n°15, Ağustos 2010 <http://hussonet.free.fr/profbanc.pdf>

Türkçesi: Osman S. Binatlı

Kâr oranının ölçümü konusundaki anlaşmazlıkta ı hesaplamalar arasındaki farklılık kaynaklarından biri kârın tanımından ileri gelmektedir. Bu farklılık ABD örneğinde özellikle belirgindir. Finans şirketlerinin kârlarını kapsayan daha geniş bir kâr ölçümüyle gözlemlenen yükseliş eğiliminin belirişi, şayet sadece finans-dışı şirketlerin kârları alınacak olursa görülmemektedir. Bu teknik not daha geniş tanımın niçin benimsenmesi gereken kâr tanımı olduğunun nedenlerini açıklığa kavuşturmayı amaçlamaktadır. Genel sav kârın dar tanımının GSYİH ile onun reel karşılıkları olan tüketim ve yatırım arasındaki dengeyi bozduğu yönündedir.

Bu sorunu çözümlemek için sorulan soruya ne dış ticaretin ne de devletin müdahil olabileceği devletsiz, kapalı bir ekonomi incelenecektir. O halde elimizde üç etken [amil] bulunmaktadır: firmalar, hane-halkları ve firmaların finansmanına katkıda bulunan hane-halkı tasarruflarının aktarımının aracıları bankalar.

Firmalar ücretleri ve yatırımları finanse edecek şekilde bir katma değer yaratır ve borçlanırlar. Bankalara faiz öderler. Ücretler ile bankalardan alınan faizler hane-halklarının kaynaklarını oluşturur. Hane-halkları tüketimde bulunur ve firmaların borçlanmasındaki değişime eşit bir tasarruf açığa çıkarırlar.

Bu çerçevede, yaratılmış değerün ücretlerle kârlar arasında paylaşımı ancak ve ancak toplam kâr tanımına banka kesimi kârının katılması koşuluyla eksiksiz biçimde kapsayıcı olabilir.

Tanıtlama

Firmalar Hesabı

Kaynaklar:

VAf : Firmaların Yarattığı Katma Değer

ΔD : Borçlanmada Değişim

Kullanımlar:

W : Ücretler

Ip : Bankalara Ödenen Faizler

I : Yatırımlar

Firmalar Hesabı Dengesi

$$(1) VAf + \Delta D = W + Ip + I$$

Hane-Halkları Hesabı

Kaynaklar:

W : Ücretler

Ir : Bankalardan Alınan Faizler

Kullanımlar:

C : Tüketim

S : Tasarruf

Hane-Halkları Hesabı Dengesi

$$(2) W + Ir = C + S$$

1. Bkz. Michel Husson, Le débat sur le taux de profit, *Inprecor* n°562–563, juin-juillet 2010 [Kâr Oranı Üzerine Tartışma, <http://gesd.free.fr/karorani.pdf>]

GSYİH'nın Hesaplanması

$$(3) \text{ GDP} = C + I$$

Bu noktada, tüketim ile yatırımın reel (mal ve hizmet) akımları olduğu ve GSYİH'nın da bu reel akımların karşılığı olduğu olgusu üzerinde ısrarla durmak gerekiyor.

Eşitlik (3)teki I ve C yerine bunların (1) ve (2) nolu denklemlerden çekilen değerleri konulduğunda

$$(1') I = \text{VAf} + \Delta D - W - I_p$$

$$(2') C = W + I_r - S$$

Aşağıdaki eşitlik elde edilir:

$$(4) \text{ GDP} = \text{VAf} + (I_r - I_p) + (\Delta D - S)$$

Finansal hesaplar tanımları gereği dengelenmiştir, o halde borçlanmada değişim tasarruflara eşittir: $\Delta D = S$. Öte yandan, banka kârı bankaların aldıkları faizle ödedikleri faiz arasındaki farktır π ($\text{PROFb} = I_r - I_p$). Böylece şu eşitlik elde edilir:

$$(5) \text{ GDP} = \text{VAf} + \text{PROFb}$$

Toplam kâr yaratılan değer ile ücretler arasındaki farka eşittir. Bu durumda denklem (5) kârı aşağıdaki şekilde hesaplamaya imkân tanır:

$$\text{PROF} = \text{GDP} - W = \text{VAf} - W + \text{PROFb}$$

Diğer bir deyişle toplam kâr firmaların kârlarıyla ($\text{PROFf} = \text{VAf} - W$) banka kârının toplamıdır:

$$(7) \text{ PROF} = \text{PROFf} + \text{PROFb}$$

Yalnızca firmaların kârlarını dikkate almak, yaratılan değeri $\text{PROFf} + W$ şeklinde hesaplamak anlamına gelir. Gelgelelim bu durumda yaratılan bu değer, karşılıkların toplamı olarak hesaplanan GSYİH'nın altında kalacak, aradaki fark ise banka kârına eşit olacaktır:

$$\text{PROFf} + W < \text{GDP}$$

O halde bu ölçüm finansal varlıkların (aktiflerin) (sanal) değerlendirilmesine bağlı değildir.

2. Milli gelir muhasebesi banka kârını finansal şirketlerin fiilen aldıkları ve ödedikleri faizlerden yola çıkarak hesaplar.